

AVIORNIS

INTERNATIONAL

oktober 2009

tweemaandelijks tijdschrift
afgiftekantoor 2300 Turnhout 1
erkenning: P2A6022

nr 209
36e jaargang

Onze vogels en hun vruchten, fruit en bessen

door Erik Wevers

Dit artikel gaat over het bovenstaande voer dat wij onze vogels geven. Over het algemeen noemen wij dit fruit. Zuiver botanisch gezien bestaat dat begrip niet. Plantkundigen spreken van 'vruchten' en daarmee bedoelen ze de naar vorm en bouw nogal uiteenlopende organen die een plant ontwikkelt om haar zaden een voortplantingskans te geven. In die zin zijn bijv. ook tomaten, komkommers en paprika's vruchten. Fruit noemen we dit echter niet. Het begrip fruit is net zo variabel als het begrip vruchten en insecteneters. Meestal is het een beetje van dit en een beetje van dat. Toch zal ik u proberen rond te leiden door al dat lekkers.

Het meeste van wat wij weten dat onze vogels zo aan vruchten eten is 'volière-wijsheid'. Het is bijna onmogelijk een goed beeld te krijgen van wat onze vogels in de natuur aan vruchten, etc. binnen krijgen. Daarvoor zijn oerwouden te lastig onderzoeksterrein bij kleinere vogels en de variatie aan vruchten is zo groot dat het niet mogelijk is dit na te bootsen. Wel kunnen we uiteraard ons best doen de vogels meer soorten fruit te geven dan het obligeert doormidden gesneden stuk appel of sinaasappel. Zelfs in gerenommeerde dierentuinen zie ik op voedertafels vaak deze twee soorten fruit liggen, terwijl er tegenwoordig weinig moeite gedaan hoeft te worden om allerlei exotische soorten fruit op tafel te krijgen. Vaak precies uit het land van herkomst van onze vogels.

Variatie is net als bij universeelvoer en levend voer hier het sleutelwoord voor een gezonde voeding. We moeten niet vergeten dat het meeste fruit voor meer dan 90 % alleen uit water bestaat.

Zonder nou over te willen komen als een soort 'Klazien oet Zalk of dr. Vogel' is het wel zo dat fruit bij vogels niet alleen als voeding maar ook vaak als medicijn gezien moet worden. Zo kunnen er in een vrucht bijv. eiwitten zitten voor de voeding, een stofje als een soort natuurlijk antibioticum of een kleurstofje voor de veren. Hier zou nog veel onderzoek naar verricht kunnen worden.

Ik zal hier een bekende vrucht wat uitgebreider behandelen: de papaya. Voor bijvoorbeeld vele tangarasoorten een echte lekkernij. De papaya is afkomstig uit Zuid-Amerika maar wordt tegenwoordig in vele tropische landen gekweekt. Deze is dan ook in Nederland goed verkrijgbaar. Alle delen van de papayaplant bevatten verschillende enzymen. Eén van die enzymen wordt bijvoorbeeld gebruikt voor medische, cosmetische en industriële doeleinden. Schijfjes papaya kunnen tussen vlees gelegd worden en dienen aldus bij vleesgerechten om het vlees malser te

maken. Zo is die oude kip voor de Indianenfamilie toch nog te eten. Het enzym papaïne kan gebruikt worden als wormafdrijvend middel. In de leerlooierij is het een adequaat middel om de eiwitten in de huid onoplosbaar te maken. Verder kunnen enkele zaden door de mens gegeten worden en dit zorgt voor een betere vertering en helpt tegen amoebendiarree. Met name in de tropen worden de pitjes gebruikt als een geneesmiddel tegen darmparasieten vanwege de laxerende werking. In de vrucht zitten heel veel vitamine A en C en kalium.

Enzymen zijn katalysatoren voor chemische reacties die zich in levende organismen afspelen. Het zijn eiwitten die aan een reactie in het lichaam deelnemen maar daarbij chemisch niet veranderen. Hier verder op ingaan heeft voor ons vogelliefhebbers weinig zin en per slot van rekening ben ik maar een hovenier en geen chemicus. Maar zo ziet u dat dit voorbeeld van zomaar een soort vrucht al een complex iets kan zijn en het voedingspatroon van onze vogels al snel zou kunnen verbeteren of verslechteren.

Bijna elke plant en zijn vruchten zijn bijvoorbeeld wel op enige manier giftig en mogelijk een medicijn. Het gaat daarbij vaak om de hoeveelheid en/of de combinatie van factoren. Een voorbeeld dicht bij huis: de taxus, een plant veel gebruikt als haag, is giftig in die zin dat als bijvoorbeeld een koe of paard van het groen eet, het dier er dood aan kan gaan. De bes is bovendien ook giftig voor ons. Weer niet voor vogels omdat

Papaya

Taxus

de bes niet lang genoeg in de maag van de vogel blijft en het gif dus geen kans krijgt uit de bes te ontsnappen om vervolgens in het lichaam van de vogel te komen. Het rode vruchtvlees van de taxusbes is eetbaar voor de vogels, maar ook voor ons. Het smaakt best lekker. U mag er gerust van uit gaan dat er zo goed als geen vrucht bestaat die dodelijk giftig is voor onze vogels en dat om de volgende reden.

Heel veel zaden in vruchten zijn giftig en vooral voor zoogdieren en dus ook voor ons. Maar niet voor vogels, want zij hebben de opdracht de plant te verspreiden. En dat doen ze dan ook graag omdat ze met het vruchtvlees als voedsel hiervoor beloond worden. De onverteerde zaden worden uitgepoept en dit doen ze op een zeer efficiënte manier, omdat vogels nou eenmaal kunnen vliegen. Zelfs vogels die niet kunnen vliegen zoals de casuaris (loopvogel uit Nieuw-Guinea) dragen hun steentje bij aan planten doordat ze wat grotere vruchten eten en deze vrucht dan ook alleen kiemt als hij door de maag van deze vogel is geweest.

Sommige mensen kijken naar de vogels buiten wat die zoal aan bessen en vruchten eten. Dit is absoluut geen goede indicatie of iets wel of niet giftig is. 98 % van alle planten in tuinen, plantsoenen, enz. horen niet thuis in ons land. Onze inheemse vogels weten alleen instinctief of het goed voor hen is. Anderzijds denk ik dat ze eten wat ze kunnen

krijgen en het gewoonweg niet veel uitmaakt wat ze aan bessen en vruchten eten omdat het voor hen als vogels bijna altijd wel goed gaat. De inheemse vogels in mijn tuin eten bijvoorbeeld de voor ons zwaar giftige bessen van mijn *Actaea spicata* (Christoffelkruid), afkomstig uit Noord-Amerika. Maar ook mijn Irene-buulbuuls lusten de bessen graag en hebben er verder geen last van. Het is te vergelijken met een plantenfamilie die voor de mensheid nu niet meer weg te denken is: de familie van de nachtschaden (*Solanaceae*). Een familie die voor het grootste deel bestaat uit giftige planten als de aardappel, de tomaat en de paprika.

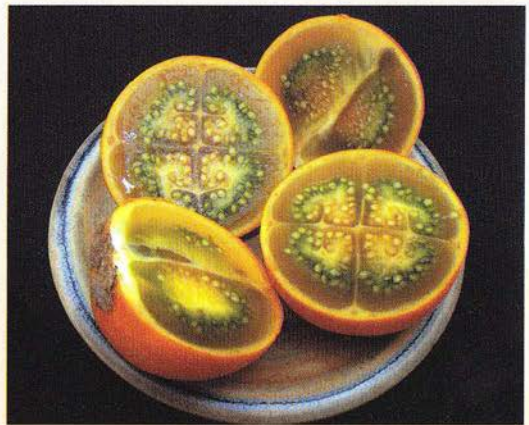
Vóór de ontdekking van Amerika kende men in Europa dit eten niet. Giftig dus, maar dan gegeten als groente. De vruchten van de paprika, tomaat en de knollen van de aardappel lusten we bijna allemaal. U ziet hoe betrekkelijk giftigheid kan zijn.

Het is trouwens wel handig om het fruit dat u uw vogels voert, eerst te wassen. U wilt namelijk niet weten hoeveel gif wij mensen spuiten over bananen, sinaasappels en

druiven. Als ik mijn fruitvliegjesbrij meng met bananenschillen, gaan alle fruitvliegjes dood door het nog aanwezige gif op de bananenschil. Te rijp fruit is ook niet altijd goed. Het kan gaan gisten en dan alcohol bevatten. Veel mensen kunnen daar goed tegen, vogels absoluut niet. Zelfs de temperatuur kan van invloed zijn. Als men vijgen te warm eet, krijgt men geheid darmproblemen. Fruit koud eten is meestal ook niet lekker. De suikers in het fruit proef je dan bijna niet. Wij drinken sinaasappelsap altijd gekoeld, terwijl men dat in de tropen nooit doet.

Naranjilla

U kunt het fruit voor uw vogels zelf aanplanten in uw volière. Kopen bij de supermarkt of buiten zelf gaan plukken kan ook. Vermijdt plekken als bermen langs intensieve landbouwgronden i.v.m. gif en evenmin langs drukke wegen i.v.m. neergedaalde uitlaatgassen. Het plukken is veel werk, maar verser en gezonder bestaat bijna niet. Een prettige en gezonde manier om dit te doen kan als volgt: u plukt ze op de wijze van 'Eentje voor mij, eentje voor de vogels, eentje voor mij, enz.' Of ga eens langs bij uw Turkse of Surinaamse groenteboer. Hier liggen vaak vruchten die u bij uw eigen supermarkt nooit ziet liggen of alleen met de kerstdagen voor heel hoge prijzen. Wat te denken van bijvoorbeeld een plant als de naranjilla (*Solarum quitoense*), afkomstig uit Peru. Deze wordt ginds kleine sinaasappel genoemd, maar ik vind de Nederlandse naam het leukst; er wordt namelijk 'lulosap' van gemaakt. Hoe het smaakt weet ik niet.

Veel informatie over dit onderwerp is te verkrijgen via een boekje geschreven door onze sympathieke zuiderbuur dhr. Alois van Mingeroet: *Onkruiden, zaden, insecten en bessen voor vogels*.

■